

Kültürel Çalışmalar Perspektifinden Seksenler Dizisinin Alımlaması: Sosyal Medyadaki İzleyici Yorumları

Bayram ÇAĞLAR, Kocaeli Üniversitesi, İletişim Bilimleri, Dr., bayram_caglar@yahoo.com.tr

Öz

Bu çalışma Kültürel Çalışmaların teorik öncüllerini kendine temel alan, kodlama ve kodaçımı merkezli bir izleyici araştırmasıdır. İzleyiciyi aktif olarak kabul eden bu kuram esas alınarak sosyal medyadaki web sayfası üzerinden izleyici yorumlarının analizi yapılmıştır. Kamu televizyon kanalı TRT 1'de 4 yıl yayımlanan Seksenler'in, 'diziinfo' web sayfasındaki izlerkitle yorumlarının çözümlemesi alımlama yöntemine sadık kalınarak gerçekleştirilmiştir. Çözümleme dominant, müzakereci ve muhalif okuma biçimine odaklanarak medya tüketicisinin çoklu veya tercihli metin okumaları üzerinden egemen ideolojinin medya ürünleri aracılığıyla kitlelere taşınması varsayımından hareket etmiştir. Çalışmada medya çıktısının 'nostalji' kodlamasıyla izlerkitleye gönderdiği mesajların alımlama biçimleri de test edilmiştir. Bu sınırlamalar çerçevesinde yapılan çalışmada izlerkitle yorumlarından çoğunlukla dizinin medya metin üreticileri tarafından kodlandığı şekliyle alımlandığı ve hedeflenen sonuca ulaşıldığı bilgisine varılmıştır. Fakat söz konusu medya metnini sadece nostaljik kod açımıyla sınırlanarak alımlanmadığı, bunun dışında güncel anlamlar da üretildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca sitcom dizilerinin kitleleri depolitize etmede önemli bir işlev gördüğü, özellikle komedi türü yapımların bir yandan eğlence diğer yandan basmakalıplaştırma yaratmayı sürdürdüğü belirlenmiştir. Bunun yanı sıra televizyonların gönderdiği tek yönlü mesajların sosyal medyadaki web sayfaları üzerinden izlerkitle tartışılıp yorumlandığı, bu yerye fanların bir araya geldiği ve ortak bir platformda duygu, düşünce ve dileklerini yapımçıya, senariste ve televizyon kuruluşuna ulaştırdıkları düşüncesinin hâkim olduğu görülmüştür. Böylece sosyal medya, kullanıcılarını daha aktif hale getirerek tek yönlü gönderilen televizyon mesajlarının alımlanma biçimlerinin de ortaya çıkmasına olanak sağlayarak çift yönlü bir iletişim ortamını şekillendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Seksenler, TV Dizileri, Kültürel Çalışmalar, Nostalji, Sosyal Medya.

Reception Of The Series *Seksenler* From The Perspective Of Cultural Studies: Comments Of The Audience on Social Media

Abstract

This is a coding-encoding centered audience study which is based on theoretical premises of Cultural Studies. Taking this theory, which defines the audience active, as the basis, the audience comments on the social media web page were analyzed. The analysis of the comments on the "diziinfo" website about the series *Seksenler*, which had been aired for 4 years on the public television TRT1 was carried out by sticking to the reception method. The analysis was based on the assumption of the transmission of the dominant ideology through mass media by focusing on dominant, negotiating, and dissident reading through the media consumers multiple or preferential text readings. In the study, the ways of the messages sent by the media output to the audience with the "nostalgia" code were also tested. In the study conducted

within the scope of these limitations, considering the audience comments, it was determined that the series was often received by the viewers as have been encoded by the media text producers and that the targeted result was achieved. However, it was found that the reception of the mentioned media text was not limited to the nostalgic encoding, and also actual meanings were produced. It was also found that the sitcom series play an important role in depoliticizing the masses and that especially comedy-type productions, continue to entertain on one hand and continue to create stereotypes on the other hand. Besides, it was observed that the idea that one-way messages sent by TVs were watched and interpreted through web pages in social media by the viewers and that the fans come together and share their feelings, thoughts, and wishes with the producers, screenwriters and television companies through this common platform became prominent. Thus, the social media has been shaping a two-way communication platform by allowing the users to be more active and allowing the emergence of the reception types of television messages with the one-way transmission.

Keywords: *Seksenler, TV Series, Cultural Studies, Nostalgia, Social Media.*

Giriş

Türkiye’de dizilerin uzun yıllardan beri televizyonların temel izlenme nedenleri arasında olduğu bilinen bir gerçekliktir. Yerli veya yabancı yapımlar olsun, dünyada ve ülkemizdeki izlerlikle bu tür medya metinlerinin adeta bağımlısı olmuştur. Bazen bu bağıllık fan kulüpleri oluşturmaya kadar gidebilmektedir. İzlerkitlenin bazı kesimleri kendi gerçekliğini dizilerin oluşturduğu kurgusal dünya ile özdeşleştirerek taparcasına bağıllık özellikleri göstermekte, bazen ‘*hayatlarının tek anlamı*’ olarak ifade edebilmektedir. *Seksenler* dizisinin de böyle bir izlerkitleye sahip olduğu yaptıkları yorumlardan anlaşılmaktadır:

“Seksenlerimmmmm 3 Eylül 2015 / 19:46

Hayatımın tek anlamları.

Seksenler lütfen devam etsin. Size yalvarıyorum, ben Seksenler'i izleyince kendimi mutlu, huzurlu hissediyorum. Size yalvarıyorum, Seksenler benim hayatımın anlamı, canımın içi. Onlar olmazsa ben yaşayamam. Size yalvarıyorum Seksenler devam etsin.

Yorumcu Kimliği: b86c33b8.”

Türkiye’nin devlet televizyonu olarak tanımlanan ve kamu yayıncılığı yapan TRT yayın hayatına başladığı ilk dönemlerde yurtdışından ithal ettiği programlar, dizi ve sinema filmleriyle izlerkitleye hitap etmiş zamanla yerli yapımlara ekranlarını açarak kendi üretimlerini gerçekleştirmiştir. Bu süreçte TRT’nin kendisi de yapımçı olarak yer almış ve toplum tarafından benimsenen ve ilgiyle izlen prodüksiyonlar hayata geçirmiştir. Bu çizgiye uyan dizilerden biri de ve geçtiğimiz yıl (2017) TRT 1 ekranlarına veda eden, tekrarları halen 360 TV’de yayımlanan ve Türkiye’de belirli bir kuşağa ‘nostalji’ yaşatmak iddiasıyla gösterilen *Seksenler*’dir.

Dizide 1980’lerdeki İstanbul’un herhangi bir semtinde yaşayan orta-alt sınıftan insanların günlük yaşam pratikleri, komedi-romantizm (sitcom) formatında sergilenmektedir.

Yapımcılar bir metin (senaryo) olarak ortaya koydukları diziyi döneme özgü görsellerle de desteklemektedirler. Neo-liberal politikaların etkisinin henüz hissedilmediği yıllar olarak da ifade edilebilecek dönem sosyal dayanışma, yardımlaşma, küçük hayaller ve büyük mutluluklar çerçevesinde sunularak bir yandan 'nostaljik asrı saadet' duygusu oluşturmakta, diğer yandan peri masalı deneyimi yaşatmayı hedeflemektedir. Medya metni olarak *Seksenler*'i incelenme nedenleri arasında sadece reyting başarısı değil aynı zamanda nostalji yaşatma iddiasında bulunarak bir dönemi, aile bağları ve toplumsal ilişkilerin temelinde romantize ederek yüceltmesidir. Bu bağlamda geçmişe duyulan özlemin (nostalji) medya üzerinden romantik komedi türünde sunulmasının izleyenler tarafından nasıl alımlandığının önemi daha da artmaktadır.

Alımlama, medya metinlerini analiz etmede kullanılan bir yöntemdir. Bu bağlamda araştırmada Kültürel Çalışmalar (Cultural Studies) perspektifi ve onun temel önermeleri esas alınmıştır. Merkezin öncülerinden Stuart Hall'un geliştirdiği medya metinlerini okuma biçimleri (alımlama) bu araştırmadaki izleyici yorumlarına uygulanmıştır. Televizyon dizileri yeni medyanın sağladığı olanaklar sayesinde hem yapımcılarına hem oyuncularına hem de izleyicilerine interaktif bir etkileşim/katılım olanağı sağlamaktadır. Bu nedenle izleyiciler metne yönelik düşüncelerini çeşitli sosyal ağlardan anlık olarak bildirebilmektedir. Bu yorumlar bir bakıma alımlama süreci olarak da değerlendirilebilir. Çalışma, sitcom (komedi) türü televizyon dizilerinin kodlanan iletilerinin izlerkitle tarafından egemen, müzakereci, muhalif (Hall, 1973), eleştirel ya da manipülatif (Fuchs, 2010), okunup okunmadığını ortaya koymaya yöneliktir. Hall'un ileri sürdüğü izlerkitlenin tercihli okuma biçimlerinin (preferred reading) düşünürün, sol ideolojik militanik pozisyonuna dikkat çekilerek çeşitli itirazlar ve karşı eleştirilerde bulunulmasına rağmen günümüzde hala geçerli olduğu bu bağlamda izleyici araştırmalarında daha da önemli hale geldiği hatırlatılmaktadır. Dahası üçüncü kuşak alımlama çalışmaları olarak değerlendirilen medyanın günlük yaşamdaki rolünü kavramak için bunun gerekli olduğu söylenmektedir (Morley, 2006: 11). Özellikle etnografi ve yeni medya ile ilgili araştırmalarda, izleyici çalışmalarının yeniden gözden geçirilmesi gündeme gelmiştir. Kültürel Çalışmalar perspektifinden bakıldığında bunu "yeni izleyici çalışmaları" olarak değerlendirmek mümkündür (Alyanak, 2014:136).

İzleyici araştırmalarında yeni bir alan (yerey) olarak İnternette kullanım, tüketim ve üretim biçimi (procostumer) araştırmaları son yıllarda oldukça dikkat çekici boyuta ulaşmıştır. Bunlar fan kulüpleri, sohbet odaları, dijital oyunlar, taraftarı oldukları ve taparcasına sevdikleri medya kültür ürünlerine ilişkin pratikler sergileyen izleyiciler üzerinedir. Bu yereyde yapılan araştırmalarda izleyicinin fanı olduğu medya ürünlerinin yeniden yapılandırılmasından, yapıma ilişkin senaryo fantezilerini ve diğer konuları kamuya açık hale getirerek etkileşimde bulunmaktadırlar (Kellner, 2015: 13). Hermes(2009), web.2.0'da izleyici çalışmaları, fan ve sıradan izleyici arasındaki gibi izleyici ve kamusal arasındaki farkın gerekli olmadığını belirtir. Ona göre eski kavram setleriyle başlatılan tartışmalar artık değişmiş ve kimliklerden yola çıkmak gereksiz hale gelmiştir (aktaran Alyanak, 2014).

Bu çerçevede yeni medyanın bireyin gündelik yaşamını ele alan İnternet etnografisi çalışmaları da üçüncü kuşak iletişim çalışmaları kapsamında değerlendirilmektedir. Bu yereydeki araştırmalarda dolayımlanmış iletişim biçimi ve aktörlerin bağlam vurgusu içinde

alınması gerektiği kurumsal niyet, söylemsel pratikler ve alımlama sürecinin birlikte incelenebileceği kaydedilmektedir (Binark, 2007: 35). İnternet’te bir formun, tartışma grubunun, sohbet kanalının vb, katılımsız gözlemlerle incelenmesi ‘lurk’ (pusuya yatmak veya pusuculuk) olarak adlandırılmaktadır. Lurking pratiğiyle araştırmacı veya gözlemci bire süre kendi kimliğini açıklamadan alandaki kültürü ve ortak edimleri öğrenme imkânına kavuşabilir. Öte yandan çevrimiçi çalışmalarda araştırmacı haber, posta ve tartışma grupları, sohbet odaları, metin-bazlı oyunlar, web günlükleri, çevrimiçi oyunlar vb., içeriklerde incelemede bulunabilir (Binark, 2007). Katılımsız gözlem izleyicinin katılımlı gözlemde olduğu gibi modifiye olmasını engeller; katılımlı gözlem araştırma nesnesinin ‘doğallığından’ uzak bir pozisyon almasına neden olabilir. Daha gerçek ve doğru bilgiler elde etmede katılımsız gözlemin yararları olmasına karşın tekniğin kendine özgü bir takım etik sorunları bulunduğunu da belirtmek gerekmektedir (Kümbetoğlu, 2012:129-130). Fakat katılımsız gözlem tekniği etnografi temelli araştırmalarda önemli veriler elde edilmesine olanak sağlar.

Bu bağlamda bir televizyon metni olan *Seksenler* dizisine ilişkin sosyal medyadaki *diziinfo* web sitesindeki çalışma lurk pratiği ve katılımsız gözlem tekniğiyle değerlendirilmiştir. Çalışma adı geçen sosyal medya sayfasındaki ve dizinin yayında olduğu 2014-2017 yılları arasındaki yapılan izleyici yorumlarının bir kısmını kapsamaktadır. Söz konusu sayfadaki izleyici yorumları taramaya tabi tutulmuş ve incelenmiş, özellikle nostalji vurgusu olanlar öne çıkarılarak makalede değerlendirilmiştir. *Nostaljinin ideolojik olarak günümüzde medya metinleri üzerinden yapılandırılabilir olma özelliği hipotezi geliştirilerek, izleyici yorumlarında böylesi bir özelliğinin olup olmadığı aranarak önerme test edilmiştir*. Buradaki amaç televizyon metninin bir hikaye anlatıcısı (storyteller) olarak geçmişi yeniden yapılandırma ve nostaljik imaja katkı sunmada ve kitleleri etkilemede, alımlama sürecinin içeriğini belirlemeye yönelik gerçekliğinin saptanmasıdır. Çalışma yerinin kendine özgü özellikleri ve kullanılan yöntem gereği diziye ilişkin yorum yapanların cinsiyeti, mesleği, eğitimi, toplumsal sınıf, ırk ve etnisitesi gibi bulgulara yer verilmemiş bu değişkenler görmezden gelinmiştir. Bu çalışmada iki yeni yaklaşım denenmiştir; bunlardan birisi yeni medyadaki okur yorumlarının bir alımlama çalışması olarak kullanılması ve değerlendirilme denemesi, diğeri ise kitle medyasının kendi istedikleri yönde yakın tarih hafızası ve nostalji yaratmasının olanaklılığıdır.

1. Kültürel Çalışmalar ve Aktif İzleyici

Kültürel Çalışmaların medya kuramının izleyici araştırmalarındaki ilk dönem çalışmaları iktidarla ilişkilendirilmiş ve sınıfsal bir yaklaşımla analiz pratikleri geliştirilmiştir. Medya metinlerinin başta haberler olmak üzere egemen sosyo-ekonomik, kültürel ve politik düzenin ideoloji taşıyıcıları olarak ifade edilmesine karşın söz konusu metinlerin izlerkitle tarafından ‘hap’ gibi yutulmadığı birden fazla şekilde alımlandığı ve egemen (hakim-dominant) üretime karşı yorumlama ve kavrama sürecine tabi olduğu bulgulanmıştır (Hall, 1973). Bu çözümlemede medya metinleri izlerkitlenin sosyal, kültürel, politik, ekonomik, ideolojik aryaöresine göre alımlanmakta ve içinde bulunulan bağlamla ilişkilendirilerek okunmaktadır. Yani metinler çoklu okumalara tâbidir. Medya metinlerinin iletileri izlerkitle tarafından dominant ya da hegemonik olarak deneyimlenerek kodlayıcıların istedikleri yönde alımladıkları ve buna aynı zamanda profesyonel kodlama da denildiği, ikinci olarak

söz konusu iletilerin müzakere edilerek alımlandığı ya da okuma biçiminde gerçekleştiği üçüncü de ise iletilere karşı muhalif bir alımlama/okuma biçiminin geliştirildiği belirtilmiştir (Hall, 1973: 16-18). Daha sonra yapılan birçok çalışmada iletilerin alımlanmasında ve medya kullanımında yaş, cinsiyet, etnik yapı ve ırksal özelliklerin de etkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Ang, 1985; Morley, 1986; Liebes ve Katz, 1990; Aksoy ve Robins, 2003).

Önceki dönemlerde yapılan izleyici araştırmalarında sınıf, ırk, cinsiyet, milliyet, dini ve etnik yapı gibi ölçütler esas alınarak, indirgemeci bir anlayışla hayata geçirilmiştir. Bu durumun olgunun anlaşılmasını engellediği ifade edilmektedir (Morley, 2006: 25). İzleyici araştırmalarında bireysel indirgemeci pratiğin (reduction) büyük tehlike oluşturduğu medya ürünleriyle ilişkilenen izleyicilerin durumunun çok daha karmaşık ve değişik faktörlerin etkisinde bulunulduğuna dikkat çekilmektedir. Bazı araştırmalarda bireylerin medya materyalleri kullanımı/tüketimi sırasında toplumsal sınıf yerine etnisite veya ırksal özelliklerinin daha fazla öne çıktığı belirlenmiştir (Morley, 2006; Aksoy ve Robins, 2003).

Medya metinleri izlerkitlesi uzun zamandan beri pasif tüketici olarak görülmemektedir. Günümüzde ise söz konusu aktif izleme katılımcı ve paylaşımcı özellikleriyle yeni bir aşamaya geçmiştir. İnternet'in günlük hayatın bir parçası haline gelmesiyle izlerkitle/kullanıcı herhangi bir kitlesel yayın sırasında Twitter üzerinden görüşlerini paylaşmakta Facebook'ta spoiler yaymakta, blogger olarak üretimde bulunmakta ve fan sayfaları oluşturmaktadır. İnsanlar aktif katılımcılar olarak hem üretici hem de tüketici konumundadırlar (Herbig ve Herrmann, 2016:748). Bu kullanıcılara 'netizens' denmektedir. Netizens (internet vatandaşı) kavramı yeni medya yani bilgisayar ve internet teknolojilerinin sağladığı imkânlarla birçok pratiği ortaya koyan aktif ve interaktif iletişim biçimlerini kullananları anlatmaktadır (Morley, 2006: 25). Söz konusu medya kullanıcılarının medya içeriklerini nasıl tükettiklerine ilişkin geliştiren alımlama analizi onların zihinsel ve toplumsal art yöresini de ortaya koyabilmektedir.

Alımlama, izlerkitlenin medya iletileriyle ilgili okumaları, yorumları (yorumlamaları), anlam üretmeleri, algıları ve kavrayışlarını ifade eden bir pratiktir. Alımlama analizi ise televizyon programlarının ürettiği anlam ile izleyicilerin ürettiği anlam arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan bir yöntemdir. Analiz, bir yerde 'alıcılara' kendi seslerini duyurmak üzere bir rol ve bir ses vermek üzere geliştirilmiştir (McQuail ve Windahl, 2010:185). Medya metinleri tıpkı diğer metinler gibi çok katmanlıdır, gelenekselliğe tâbidir ve sınırlı da olsa yeniden üretime izin verir. Bu metinler açık, çoklu ve tamamlanmamış anlamlar içerirler fakat bunlar okur/izler için sınırlandırılmış patikalardır (Livingstone, 2008: 1). Dahası tüm metinler çoklu okumaya tâbidir. Bu tâbi olma durumu okurun bakış açısına ve bulunduğu pozisyona da bağlıdır (Kellner, 2015:9), ve bir metin izlerkitle tarafından asla bir bütün olarak okunmamaktadır (Ang, 1985: 43).

Kuşkusuz her bir okuma metni okuyanın öznel durumuna göre kritize edilebilir. Çoklu okuma her ne şekilde olursa olsun bu, izleyicinin/okurun sınıfsal konumuna, cinsiyetine, ırkına, etnisitesine, ideolojisine vb., gibi durumlara bağlı olarak gerçekleşecektir. Tüm metinler kodlanan mesajla (ileti) onlara muhatap olanlar tarafından çoklu şekilde çözümlenmesini mümkün kılmaktadır. Fakat çoklu okuma biçimleri belirli bir çerçevenin içindedir ve sonsuz değildir (Kellner, 2015). Sinema filmleri ve televizyon dizilerindeki

alımlama sürecini bu doğrultuda değerlendirmek mümkündür. Önceki yıllarda gerçekleştirilen birçok çalışma televizyon dizilerinin alımlama sürecine odaklanmıştır. Ien Ang'ın 1985 yılında "Dallas'ı İzlemek" (Watching Dallas) konusunda gerçekleştirdiği izler kitle motivasyonunu anlamaya yönelik çalışma ile Tamar Liebes ve Elihu Katz'ın 1990'da (The Export of Meaning: Cross-Cultural Readings of Dallas) Dallas'ın farklı kültürler/inançlar tarafından nasıl alımlandığına ilişkin yaptıkları çalışmalar alanda önemli kilometre taşları olarak bilinmektedir. Özellikle Ang'ın çalışması ve bulgularında dizinin fanlarının başta sosyal ve psikolojik olmak üzere birçok konuda doyum yaşadığı ve bunun nedenlerine değinilerek, karşıtlarının da ne gibi eleştirilerde bulunduğu ve bu alımlama sürecinin nasıl işlediği analiz edilmiştir. Dizi izleme dünyada olduğu gibi ülkemizde de epey önemli bir edimdir ve televizyon kanalları bu konuda adeta birbiriyle yarışmaktadır. Televizyon dizilerini izleyenlerinin birçok bakımdan sosyo-kültürel ve ekonomik nedenleri bulunur. Fakat başlıca nedeni eğlence amaçlıdır.

2. Televizyon Dizileri Neden İzleniyor

Televizyon genellikle günün yorgunluğunu atmak amacıyla kullanılan bir iletişim aracıdır. Boş zaman eğlencesi olarak çoğunlukla evde aile ile birlikte izlenen bu niteliği nedeniyle de başat toplumsal iletişim aracı olma özelliğini elinde tutan bir araçtır. Bu bağlamda gerek sosyal yönü ve gerekse tek bir merkezden gönderilen mesajı tüm kitleye kodlaması nedeniyle izleyici alımlama çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Dünya nüfusunun büyük bir bölümü için televizyon başlıca eğlence kaynağıdır (Ang, 1985: 21, Postman, 2004: 101). Fakat söz konusu iletişim aracı eğlendirirken toplumsallaştırır da. Anılar, imajlar yaratır ve çevresinde dolayımlanan sohbet konuları ve iletişim ortamları oluşturur. Bununla birlikte televizyon temel yapısal sorunlara odaklanmaz, o daha çok günlük ve geçici konular üzerinde tartışmalar yürütür. Daha çok popüler sorunlar ve konular çevresinde dolaşır. Raymond Williams'ın iddiasına göre televizyon popüler bir hafıza oluşturmaya katkı sunar ve önemli insani değerleri ve çıkarları görmezden gelir (Modleski, 1995: 15). Televizyon popüler olanı gündeme taşır ve bu bakımdan genel olarak duygulara ve hislere seslenir. Bu popülerlik birçok bakımdan doyum yaratırken izlerkitlenin özlem, acıma, merhamet, sevmeye, sinirlenme vb., hazları deneyimlemesine de imkân sağlar. Televizyon dizileri de bu haz kavramı üzerine bina edilmiştir. Fakat televizyon dizisinin izlenilmesinin ve ondan haz alınmasının tek bir nedeni yoktur. David Hume, insanların iyi yazılmış bir tragedyadan kederlendiğini, dehşete düştüğünü, gerilim yarattığı sürece onu sevdiğini ve başlı başına can sıkıcı ve rahatsız edici diğer tutkularından haz aldığını belirtmektedir. İnsanların bir oyunu izlerken kederlerini açığa vurduğu, incelikli bir anlayışla ve şefkatle yüreklerini rahatlattığı, gözyaşlarına, hıçkırıklara ve çığlıklara boğduğu zaman onlardan mutlusu olmadığını söyler (Bloom, 2012: 211). Diziler bu temel duygulara seslenerek toplumsallaştırır ve sanal olanı gerçeklik duygusuyla izler kitleye yaşatır.

Her dramanın ya da dizinin gösterildiği/oynandığı bir yer (uzam) ve zaman aralığı vardır. Bu zaman dilimi günümüzde özellikle televizyon ürünleriyle ilişkili ise prime-time olarak adlandırılır. Dizilerin en fazla reyting yaptığı zaman dilimi prime-time kuşağı olarak bilinen akşam saatlerinde tüm ailenin birlikte televizyon başına toplandığı anlardır. Bu kuşakta gösterilen dizilerin genelde bireysel özellikleri kendine ana tema seçen yapımlar olması dikkat çeker. Özellikle soap-opera (sabun köpüğü) tarzı dizilerin sosyal ve kültürel olgularla

derinlemesine ilgilenmediği çünkü onun amacının tamamıyla hayatın başka alanlarına yönelik olduğu, bu dizilerin bireysel hayatları öne çıkarırken çoğunlukla nişan, düğün, evlilik, aile, doğum, boşanma ve ölüm gibi konuları öncelendiği belirtilmektedir (Ang, 1985). Diziler birden fazla haz yaratabilmek için çatışma merkezli anlatıyı önemsemektedir ve metnin işleyiş yönünü de çatışmalar üzerine kurar. Karı/koca, ebeveyn/çocuk, erkek kardeş/kız kardeş gibi aile içi gerilimleri artırıcı, krizler ve duygusal patlamalar meydana getirecek çatışmaları belirgin şekilde izlerkitleye sunar. Aile vurgusu dizilerin en temel dayanaklarından biridir ve insanın mutluluğu için bir beşik olarak algılanması istenir. Birçok kurmacada (dizide) genelde kan bağı olanlar arasında bir çatışma yaratılıp hedeflenen iyi aile hayatı romantize edilir (Ang, 1985).

Televizyon yapımları kitlesel özellikleri nedeniyle birlikte izlemeye yönelik olarak yapılandırılır. Dizilerin fiziksel izleme koşulları olarak ifade edilebilecek bir ortamda takip edilmesinin reyting oranını artırdığı bilinmektedir. Bunlar, dizinin prime-time kuşağında yayınlanması, yayınlanmadan önceki ve sonraki program akışı ve boş zaman kullanım biçimi, televizyonun oturma odasında evi içi hayatın merkezinde yer alıyor olması buna ek olarak daha iyi bir programın yayınlanmıyor oluşudur. Dizilerin beğenilmesinde ve izlenilmesinde izlerkitlenin bireysel hayat hikâyesi, toplumsal pozisyonu, estetik ve kültürel tercihleri de etkili olmaktadır (Ang, 1985). Tüm kurgusal metinler gibi dizilerde de karakterler merkezi bir yere sahiptir fakat prime-time kuşağında yer alan soap-opera biçimi anlatı türü özellikle önemsiz olduğu varsayılan bireysel hayatlar üzerinde ısrar eder (Modleski, 1979).

Bu bağlamda televizyon dizi izleyicilerinin temel motivasyonları ise şöyle sıralanmaktadır: Günlük hayatın rutinin dışına çıkmak, karakterlerin saç şekli, makyajı, giydikleri elbiseler vb, iki yüzlülük özelliklerinin çekiciliği, kahramanların yaptığı gibi izler kitlenin kolaylıkla problemlerinden kurtulabilme duygusu, karakterlerin birbirine olan aşkını ve sevgisini görmek ve evlendiğinde dizideki gibi mutlu olacağını düşünmek, eğlendirici ve şov niteliğinde olan görselleri izlemek, entrika durumu, aileyi bir arada tutma gayreti, sosyal ilişkilerin özlenen şekilde nezaket temeli üzerine kuruluyor olması, güzel, estetik, düzenli evler ve binalar vb (Ang, 1985).

3. Türkiye’de Dizilerin Özellikleri

Türkiye’de televizyon dizilerinin önemli bir izlerkitleye sahip olduğu, izleyicilerin dizi türleri arasında en çok romantizm öğelerini barındıran yapımları beğendikleri tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni olarak tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de dizilerin genelde temel hedef kitlesinin kadın izleyiciler olması gösterilmektedir. Aşk temasını içeren yapımların bu segmentin ilgisini çekmekte bir hayli başarıya ulaştığı böylece tüm yapımlarda polisiye ya da aksiyon dizileri de dâhil olmak üzere romantizm temasının bir şekilde ana hikâyeye eklendiği belirtilmektedir.

Sonuçta Türk dizilerinin farklı temaları bünyesinde barındırarak, yayınlandığı sürede birden çok duyguyu tetiklediği bunun sonucunda daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşmayı hedeflediği, aile-komedi-romantizm, gençlik-romantizm, tarih-romantizm, aksiyon-

romantizm gibi farklı türleri bir arada sunarak ilgiyi artırma yoluna gittiği kaydedilmektedir. (<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/...media.../tr-media-tv-report.pdf>, 12.12.2017).

Türkiye’de televizyon dizileri uzak geçmişi tarihsel belgesel nitelikte yapımlarla izleyiciye sunarken, bunlar etrafında birçok tartışma gündeme gelmiştir. *Muhteşem Yüzyıl* Osmanlı devletinin bir dönemini anlatırken, yapıma ilişkin kamuoyunda önemli tartışmalara neden olmuştur. Tarihsel bir dönemi medya metni haline getirerek sunmanın avantajlarını ve dezavantajlarını birlikte yaşayan yapımlara ilişkin muhafazakâr siyasi çevreler ecdadımız yanlış anlatılıyor diye tepki göstermiştir. Fakat, toplumun hemen her kesimi tarafından ilgiyle izlenen dizilerin birçok farklı okumaya/yorumlamaya/kavramaya açık olduğu alımlama kuramının tespit ettiği bir olgudur. Söz konusu dizinin tarihsel kişilikler üzerinde çarpıtmalara neden olduğu şeklinde yoğun eleştiriler yapılırken, gerçekleştirilen izleyici alımlama çalışmalarında çoklu okuma ve alımlama sonuçlarının kurama uygun şekilde çok anlamlılık temelinde oluştuğu görülmüştür (Şeker ve Şimşek, 2012; Yücel, 2014; Süar, 2016).

Uzak tarihi medya metni olarak inşa ederken dokümanlar üzerinden bilgilenmeler zorunludur fakat yakın geçmişin sunumu/üretimi daha farklıdır. Çünkü yakın geçmişi yaşayanlar hala toplumun içindedir ve bellekteki tazeliğini ve sübjektifliğini korumaktadır. Bu yüzden yakın geçmiş anlatımı bir süreklilik içinde değerlendirilmektedir. Yakın geçmişin özneleri söz konusu süreci ‘nostaljik’ bir tarihsel duygu ile yaşamakta ve kendi zihninde yapılandırdığı şekliyle anımsayıp bir çeşit doyum yaşamak istemektedir. Nostalji esasında anımsanan yakın geçmişin iyi ve güzel taraflarına yönelik olarak yaşanan bir doyum hissidir. Bu döneme ilişkin üretilen medya metinleri ve görsellerine yönelik yorumlar/eleştiriler/alımlamalar daha fazla öznel taşıyabilmektedir.

Örneğin 2010’lu yıllarda bir televizyon kanalında yayımlanan *Öyle Bir Geçer Zaman ki* dizisinde bazı siyasi figürler çarpıtılarak sunulduğu iddia edilerek, çekim yapılan sete giden izleyiciler protesto eylemi yapmış ve siyah çelenk bırakmışlardır (<http://www.haberturk.com/medya/haber/578723-ulkuculer-dizi-setini-basti>).

4.Ah O Eski Güzel Zamanlar ve Nostaljinin Büyüsü

Andreas Huyssen, yarından umudunu kesmiş insanların ütopyalarını gelecekte değil geçmişte aradığını ifade eder (aktaran Özyürek, 2011: 17). Dahası çağımızdaki büyük anlatıların mutluluktan çok hayal kırıklığı yarattığı bu yüzden günümüz insanın gelecek düşü kurmak yerine artık geçmiş güzel günlere yöneldiği yirminci yüzyılın ütopya ile başlayıp nostalji ile sonlandığına işaret edilmektedir (Boym, 2001:7). Nostalji eve dönüş özlemi olarak tanımlanabilir. Fakat bu artık var olmayan ve asla da olmayacak olan eve yönelik bir dönüş özlemidir. Nostalji, geçmişe yönelik bir ütopya olarak değerlendirilmesinin yanı sıra kavramsal olarak geçmişe duyulan özlemi ve tedavi edilebilir bir hastalığı da tanımlamaktadır. Yunanca kökenden gelen kelime aslında eve dönüş için çekilen özlemin bir hastalık adı olarak tanımlanmasından daha çok geçmişin mutluluk verici görüntüleri, imajları ve bunlara duyulan özlem olarak günlük dile yerleşmiştir (Boym, 2001).

Nostalji geçmişe yönelik olduğu kadar geleceğe yöneliktir de. Geçmiş fantezi haline getirirken günümüzü, şu anı belirler ve geleceğe de etki eder. Nostalji modern zamanlar

fikrine karşı asidir ve tarihi zamana doğru gelişir. Bireysel olmayıp kolektif tarihsel bir duygudur. Kavramda kimlik yeniden tanımlanarak özellikle ulusallık, yegânelik (biricik), pürüzsüzlük, saf ve temiz bir vatan (ya da ev) duygusu inşa edilerek çoklu anlamlar oluşturulur (Boym, 2001: 7-9). Nostalji kayıp bir geçmişe özlem duymaktır ve modern zamanlar içinde gelişmiştir. Hastalıktır ve ilerlemenin doğrusal çizgisinin diyalektiğine aykırıdır. Kavram ütöpik bir gelecekte geri vites geçmektir ve ütopyayı tersyüz etmektir (Huysen, 2006:7). Nostalji adına kimin konuştuğu da önemlidir. Çünkü geçmişi restore edici ya da istenilen yönde yansıtıcı bir yapılandırma, inşa etmede politik ve ideolojik yönler bulunmaktadır. *Seksenler* dizisi bu düzlemde nostaljik çerçeveyi yeniden yapılandırmakta, döneme yönelik özlemi bir medya metni içine depolitize ederek, nostaljinin negatif yönlerini uyarıp biçimlendirmektedir. Nostaljinin bu özelliğine olumsuzluk ifadesi olarak '*reflektif nostalji*' denilmekte ve böylece ideolojik-politik bir çerçeve kurulduğu kaydedilmektedir (Boym, 2001).

Nostalji, yakın geçmişin iyi yönlerini hatırlama isteği ve arzudur. Toplumsal ortak bir belleğe gönderme yapmasının yanı sıra bireysel ve öznel anımsamalar ve arzular olarak da görülebilir. Nostalji kişinin kendi anlığında yarattığı ve şekillendirdiği hatırlamadır. Bu anları hatırlatan araçlar çoğu kişide aynıdır fakat bazen belirgin değişiklikler gösterebilir. Nostaljiden hep olumlu çağrışımlarla söz edilir. İnsanların şu andaki gelişmeleri de farklı farklı alımladıkları dikkate alınrsa geçmiş de, nostaljik anlamıyla bireyden bireye değişiklikler gösterecektir. Fakat her şeye rağmen yakın geçmişin zihinsel olarak tanımlanmasında ortak araçlar belli bir ortak hafızanın(belleğin) varlığına işaret edebilir. Nostalji diğer tüm duygu ve düşünceler gibi şimdideki yaşanan ortamdan bağımsız değildir. Bir süreklilik vardır ve bu sürekliliğin özü insanlara sunduklarıyla geçmişle bağlantı kurar. Bazen günün getirdiği ağır koşullar yakın geçmişe daha fazla özlem duyulmasına neden olabilir. Esasında resmi açıdan çarpıtılıp yeni bir hafıza oluşturmadığı sürece, yakın geçmiş hep iyi yönleriyle hatırlanır. Boym'un (2001), *Elveda Lenin*,(2003) filmine yönelik yaptığı eleştiride ifade ettiği gibi ancak ağır savaş koşulları, atom bombalarının patlaması, soğuk savaş, iç savaş, işgal, mültecilik gibi çağımızın temel sorunlarının çözümsüz kalmasında nostalji yeniden inşa edilebilir. Bu inşada medya ve resmi devlet aygıtlarının payı oldukça etkilidir. Sinema filmleri, televizyon dizileri, reklamlar, çeşitli dokümanlar, arşivden çıkarılan birçok görsel, insanların yakın geçmişe ilişkin hasret duygusunu tetikleyip, eklemeler ve çıkarmalar yapmasına da neden olabilir. Yani, yakın tarih nostalji duygusu adı altında bir inşa etme sürecine muhatap olur. *Seksenler* dizisinde böyle bir yapılandırma evrensel toplumsal bir yapı olan 'ailenin' üzerinden biçimlendirilmektedir. Ailenin ideolojiler üstü olduğu tezi, nostaljinin yeniden inşa edilmesine imkan sağlamaktadır.

Seksenler, dönemin ağır toplumsal, siyasal ve psikolojik ortamından ziyade 'sıradan insanın' nostaljisini depreştirmek iddiasındadır. Fakat, hemen her kesim tarafından kabul edildiği gibi 1980'de gerçekleştirilen askeri darbe ve onun koşullandırdığı tüm sosyo-politik ve sosyo-ekonomik ortam herkesi etkilemiştir. Politik konulara yani döneme özgü olarak vurgulanan sağ-sol çatışması ve askeri darbenin ağırlığını hissettirdiği kesitlere neden yer vermediğine ilişkin yapımcı Birol Güven, insanların bugüne kadar büyük 12 Eylül hikâyeleri dinlediğini ve çoğunun da siyasi kimliği olduğunu söylemektedir: "*Bizimkiler öyle değil. Türkiye'de o zaman bu taraklarda bezi olmayan milyonlarca insan vardı. Onların hayatında nelerin*

olduğunu anlatıyoruz’. Fakat nostaljinin bir yönünün istenilerek kuruluşu yani reflektif nostalji (Boym, 2001), siyasal sonuçlara açısından 1980’leri tahlil edenler tarafından destek görmemekte ve farklı alımlanmaktadır.

Bazı politik çevrelere göre dizi anti-komünizm yapmaktadır. ‘*Seksenler dizisi ile açıkça anti-komünizm yapan Birol Güven, bunu halka mal ederek sıradanlığın övgüsünü yaptığını perdelemeye çalışıyor*’ denilerek eleştirilerde bulunmaktadır (soL-Haber Merkezi, [www.http://haber.sol.org.tr/medya/ah-su-komunistler-olmasaydi-ne-guzel-olurdu-80ler-haberi-51507](http://haber.sol.org.tr/medya/ah-su-komunistler-olmasaydi-ne-guzel-olurdu-80ler-haberi-51507), erişim tarihi, 22.09.2017). Dizi final yapma kararı aldığı anda yapımcısı Birol Güven şunları söylemektedir: *Böyle bir dizi ancak TRT ekranlarında olabilirdi. Seksenler TRT’ye çok yakıştı. TRT yönetimine çok teşekkür ederiz* (<http://www.hurriyet.com.tr/seksenler-dizisi-final-yapiyor-40418672>, 12.12.2017).

5. Seksenler ve Konusu

Format: Romantik Komedi

Türü: Sitcom

Senarist: Murat Aras, Birol Güven, Eray Yasin Işık

Bölüm ve Sezon Sayısı: 228/6

Mekân: İstanbul/Kartal

Yayınlandığı Tarihler: 2012-2016

Dizideki Başlıca Karakterler

Ergun Plak: Serhat Kılıç

Komiser Rıza: Onur Dilber

Bekçi Bekir: Hacı Ali Konuk

Pastacı Sami Abi: Berat Yenilmez

Butik Ali: Hakan Bulut

Solcu Nevzat: Eray Yasin Işık

Sağcı Alper: Osman Büyükerca

Muhtar Fehmi/Baba: Rasim Öztekin

Anne/Rukiye: Özlem Türkad

Ailenin Büyük Oğlu Ahmet/ Şoray Uzun:

Ailenin Tek Kızı/Nazlı: Yasemin Çonka.

Ailenin Küçük Oğlu/Çağatay: İlker Ayık

Yeğen/Almancı Şahin: Ceyhun Fersoy

Dümbüllü Niyazi: Vural Çelik

46’lık Basri: Mehmet Elmas,

Hastabakıcı Hayati: Erkan Köse

Sami’nin Kızı Elvan: Begüm Öner

<http://www.dizisi.info.tr/seksenler/oyunculari/>, 18.12.2017.

Seksenler dizisi, İstanbul’da bir mahalledeki toplumsal hayatı anlatan, konusuyla bir aile üzerinden kurulan ilişkileri izler kitleye sunan bir yapımdır. Dizide temel tema günlük rutin hayatın akışıdır ve tabî ki başta gençler arasında olmak üzere eşler arasındaki aşkı ön planda

tutmaktadır. Dizide, Türk toplumun ekseriyetli yaşam alanı olarak ifade edilebilecek bakkal, kasap, kahvehane, manav, balıkçı, simitçi, seyyar satıcı, mahalle bekçisi, karakol polisi, plakçı vb, küçük esnafın yani orta-alt sınıf bireylerin hayatlarının 1980'li yıllardaki akışı yansıtılmaktadır. Dizideki karakterler arasındaki aşklar, kıskançlıklar, kırgınlıklar, küçük düşmanlıklar, borçlar, veresiye satın almalar, bazen sınıf atlama hayalleriyle dönemin ünlü müzisyenlerinin şarkılarının da eşlik ettiği bir atmosferle sunulmaktadır. Dizide 1980'li yılların belli başlı temaları '*iyi ki o günlerde yaşamamışız*' dedirtecek türden olmasına karşın - *Türkiye milli futbol takımının İngiltere'ye 8-0 yenilmesi ve eurovizyon şarkı yarışmalarındaki başarısızlıklar*- insanların gene de mutlu ve huzurlu olduğu anlatılmaktadır. Dizinin hemen her bölümünde darbe öncesinden kalan ve 'sağ-sol' çatışmalarını izi taşıyan duvar yazıları ve aranan 'teröristlerin' "*Dikkat Aranıyor*" afişleri dikkati çekmektedir. 12 Eylül askeri darbesinin siyasal ve sosyal sonuçlarına teğet geçen dizide bir figür olarak, darbe liderlerinin resimleri de gösterilmektedir.

Dizi, olayların-gelişmelerin dönemin ailenin büyük oğlu Ahmet'in (Şoray Uzun) gözünden seyirciye/izleyiciye bir narrator (hikaye anlatıcısı) olarak aktarılmasıdır. Onun anlatımıyla 1980'lerin Türkiye'sinin mutlu ve huzurlu bir toplumsal hayat yaşayan nostaljik-ütopik bir dünya olduğu görülmektedir. Sıcak ve birbirini çok seven çekirdek aile ve bu ailenin çocukları üzerinden yürüyen toplumsal ilişkiler izler kitleye sunulmaktadır. Dizide aşk birinci temadır; Ahmet-Gülden, Ergun-Nazlı, Şahin-Elvan, Baba Fehmi-Eşi Rukiye Hanım vb, romantizm temelli anlatıda döneme özgü takvim yaprakları, İspanyol paçalı pantolonlar ve renkli gömlekler, plaklar ve siyah beyaz televizyon dışında esasında pek de fazla bir değişiklik yoktur. Ancak aile saadeti, insanların birliği, dayanışması, bekçisi ve polisiyle bu küçük dünya nostaljik olarak ütopikleştirilmektedir. Siyasal ve sosyal açıdan yeni bir sürece giren Türkiye'deki hızla gelişen değişimler Kaf dağının ardındaki bu mahalleye pek uğramamış gibi gözükmektedir. Tüm mahalle hayatı güldürü-mizah, bazen de dramatik duyguların yaşandığı bir sahneye dönüşmektedir. Fakat dizi romantik-komedi formatında sürekli gülme etkileriyle desteklenmektedir.

Televizyon özellikle yurttaşlık kimliğinin oluşmasında önemli rol oynar (Turner, 2001: 376). *Seksenler* dizisinin hedef kitlesi tüm toplum olmakla birlikte metindeki anlatılan hikâye alt sınıf kültürü ve onun sosyo-ekonomik yapısıyla ilgilidir. Richard Hoggart'ın işçi sınıfını romantize ettiği, insanların kendine özgü sosyo-kültürel bağlarla yaşam alanların yeniden ürettikleri çözümlemesine uygun bir anlatı söz konusudur. Hoggart (1957), 1930'lu yıllardaki İngiliz işçi sınıfının günlük yaşam pratiklerini zengin bir hayat tarzı olarak yorumlamaktadır. Ona göre işçilerin plajlarda denize girmeleri, birahanelerde içmeleri, pikniklerde eğlenmeleri, birbirlerine sundukları hediyeler, çay partileri vb, pratikler, topluluk ve sınıf aidiyet duygusunu geliştirdiği için kültürel bir değer olarak sınıflandırılmalıdır (Storey, 2009: 40).

Öte yandan *Seksenler* dizisinde tüm dünyaya yeni bir paradigma olarak sunulan özelleştirme temelli neo-liberal politikaların etkisi henüz uygulamaya geçmediğinden söz konusu batı kültürü hegemonyası günlük hayata nüfuz etmemiştir. Dizinin ilerleyen bölümlerinde zikredilen politikaların tüm toplumu özgürleştirici yönü olduğu işlenirken, toplumsal değişimin mecburi istikameti olarak da gelişmelerin doğallaştırılması yoluna

gidildiği görülmektedir. Örneğin süpermarketleşme sürecinin sosyal hayata girdiği anlatılan bölümde küçük esnafın sıkıntısı dile getirilmekte ancak marketleşmenin topluma yararlı olabileceği de ifade edilmektedir. Devletin kamusal yatırımlardan elini ayağını çekmesi, özel mülkiyetin ve özelleştirme politikalarının bir paradigma olarak topluma benimsetildiği neo-liberalizm, dizide gerekli ve zorunlu bir olgu ve gelişmenin doğrusal yönü olarak aktarılmaktadır. Mutlu ve huzurlu aile tablosu bu gelişmelerden pek etkilenmemekte onlar, günlük ve bireysel sorunlarla ilgilenmekte, gülüp eğlenmekte küçük dünyalarında ütöpik bir 'anda' yaşamaktadırlar.

6. Sitcom ve Depolitizasyon

Televizyonlarda yayımlanan güldürü merkezli Amerikan tarzı televizyon yapımı sitcomların, esas hedefinin böyle bir depolitizasyon ortamının ürünü olma karakteri taşıdığı da ayrıca belirtilmelidir. Günümüzde dünyada da sitcom formundaki dizilerin yaygınlaşmasıyla birlikte politik olanın dışlandığı ciddi politik meselelerin alaya alındığı ya da küçümsendiği bunun yerine günlük sıradan olayların büyütüldüğü ve bazı bireylerin karakteristik özelliklerinin önemli hale getirildiği görülmektedir. Bireyin magazine edilmesi olarak yorumlanabilecek bu pratikte günlük hayatın tek düzeliği yüceltilerek ortalama bireye kendi konumundan keyif alması gerektiği hissi yaşatılmaktadır. Sitcomlar izlerkitleye sıradan (ordinary) insanların hayatındaki günlük pratiklerin de aslında ne kadar önemli olduğu hazzını yaşatmayı hedeflediği belirtilebilir. Bu haz aslında bir illüzyon olarak medya tarafından izlerkitleye sunulmakta ve bir çeşit doyum hissi yaratılmaktadır.

Sitcom, ABD başlayıp tüm dünyayı saran bir prime-time televizyon dizi film eğlencesidir. Bu dizilerin hemen hepsi komedi türü olarak sınıflandırılmaktadır. Türkiye'de yerli sitcomlar üretilmeden önce ABD ve bazı Avrupa ülkelerinden ithal edilen dizi filmler özellikle TRT döneminde izleyiciye sunulmuştur. Bunlardan en bilinenleri ABD ürünü olan *Cosby Ailesi*(1984), *Altın Kızlar*(1985) ve BBC'de yayımlanan ve daha sonra birçok ülke televizyonlarında gösterilen politikayı hicveden bir komedi dizisi İngiliz yapımı *Emret Bakanım*(1986) gibi yapımlardır. Bu dizilerin anlatı özelliklerini komedi biçimiyle taklit eden (gülme efekti dahil) *Seksenler*, bunlardan farklı olarak Türk izlerkitesinin common sense (sağduyu) yapısına da seslenmektedir. Birlik beraberlik temasını mikro düzeyde toplumsal çevre olan mahallelilik üzerinden işlemekte bu arada aile ve geleneksel değerleri öne çıkarmakta polisi, bekçisi, solcusu, sağcısı ve pederşahi baba temsiliyle Althusser'in (2000) ifade ettiği DİA'daki görev paylaşımını yerine getirdiği görülmektedir. Bilindiği üzere Althusser'e göre aile devleti yöneten egemen sınıfının ideolojisini topluma benimsetmede önemli bir mikro yapıdır. Medya ve aile, DİA'nın önemli yapı taşlarıdır (Althusser, 2000: 43).

Sitcom dizi filmleri televizyonlardaki yaygın bir anlatı türüdür. Türler, metinlerin basit bir özelliği değildir yapımcı, metin ve okur arasında bir ilişkinin çerçevesini sağlar. Özellikle birçok dizi metni de farklı ve tercihli okumaya uygundur. Haber metinleri kurgu olarak 'soap opera' ya da sitcom gibi okunabildiği gibi bunun tersi de mümkündür (Chandler, 2000:8). Sitcom da politik meselelerden uzaklaşan topluma bireysellikler, küçük mutluluklar ve eğlence sunmaktadır. Sitcomlar apolitik medya metinleri olarak ayrıca

ideolojik bir işlev de görebilmektedir. Günlük hayatı eğlenceli hale getirirken sistemin kendisine yönelik doğallaştırıcı opsiyonlar sunar.

Yukarıda sayılan özellikler mevcut statükonun korunmasına yönelik toplumsal, kültürel ve ideolojik bir yönelimde bulunmaktadır. Çünkü söz konusu medya metnindeki çekirdek toplumun (mahalle) tanımlanan özellikleri homojenleştirici, stereotipleştirici, cinsiyetsizleştirici ya da var olan cinsiyetçi yapıyı koruyucudur, sınıfsal bağlarından koparılmıştır ve birlik beraberlik mottosu çerçevesinde sunulan özle ilişkilendirmiştir. Öte yandan dizinin bir kamu yayıncısı olan TRT1’de yayınlanması nedeniyle toplumun her kesimine eşit uzaklıkta olduğu izlenimi verme adına dönemin politik ortamına ilişkin görseller sunulurken eşitlikçi bir yaklaşım benimsediği, adeta sınıflar ve ideolojiler üstü bir bakış açısıyla diziyeye onay verildiği dikkati çekmektedir. Televizyonun kendisi de devletle özdeşleşerek, dizide sınıflar üstü bir imajla sunulmaya büyük gayret gösterilmektedir. Döneme özgü duvar yazılarında bu bakış açısını görmek mümkündür: Örneğin “Komünistler Moskova’ya”, “Türkiye Faşizme Mezar Olacak”, “Emperyalizme Hayır”, “Kahrolsun Faşizm”, “Kurtuluşa Kadar Savaş”, “Faşizme Karşı Omuz Omuz”, “Tek Yol İslam”, “Zafer İslamın”, “Kurtuluşa Kadar Savaş” ve diğer görsellerde de aynı bakış açısı hâkimdir. Görsellerde özellikle askeri darbenin yöneticilerin resimlerinin kamusal alan olarak ifade edilebilecek yerlerde askeri üniformayla asılıyor olması dikkat çekicidir. Bu pratik, döneme özgü bir görselleştirme fakat posterlerin işyerlerinin duvarlarına asılmasının zorunluluk olduğundan pek söz edilmemektedir. Okur yorumlarında görüleceği gibi bu görsellerin izlerkitle tarafından hiçbir şekilde dikkate alınmadığı hatta görülmediği bile söylenebilir. Dahası söz konusu dönemin politik ve ideolojik sorunlarıyla ilgili yorum yapanların sayısı yok denecek kadar azdır. Çünkü söz konusu dönem resmi yayın organında bir eğlence formatı içinde perdelenerek egemen mainstream anlatıya tabi olarak işlemektedir.

7. Seksenler ve İzleyici Yorumları:*

Denis McQuail, izleyicilerin medya metinlerini alımlamalarına ilişkin şunları kaydetmektedir: Medya metinleri izleyicilerin alımlaması yoluyla anlam kazanır. Metinlerin önerdiği anlamlar hiçbir zaman kurulmuş ve öngörülebilir değildir.

Medya kullanım süreci özel bağlamda ve belli çıkarların ifadesini yansıtır. Bu kullanım katılımcı ve yorumlayıcı bir süreçtir. İzlerkitle, belli medya türleri için benzer formlar ve söylem çerçevesini paylaşan farklı yorumlama toplulukları oluşturur. Tüm izler kitle aynı olmamakla birlikte medya metinlerinin kullanımı asla pasif bir olgu değildir ve aktif bir yapıya sahiptir (Yaylagül, 2006: 119-120).

Seksenler dizisinin de izlerkitlece tek bir kodaçımıyla alımlanmadığı görülmüştür. Fakat, izleyici yorumlarından elde edilen bulgular dizinin hedeflediği amaca uygunluğuyla örtüşmektedir. 40’lı yaşlarda olduklarını beyan eden dizi sempaticanı kullanılan görsellerin onları, çocukluklarının güzel günlerine götürdüğünü ifade etmektedir. Diziyi ailecek izlediklerini söyleyenlerin ise daha çok karakterlerin üzerinde yoğunlaştığı, belirli tiplerini çok beğendiklerini hatta dizideki ismiyle ifade edecek derecede samimiyetle

kabul ettiklerini görmek mümkündür. Bazı karakterleri beğenmediklerini dahası onların diziden çıkarılması gerektiğini söyleyerek yapımcılardan bu yönde ricada bulunmaktadır.

-----
*İzleyici yorumlarında yazım hataları ve imlâ kuralları eksikleri bulunmaktadır. Yorumlarda olası duygu bütünlüğünü zedeleyebileceği düşünüldüğü için önemli ifade düzeltmelerine gidilmemiştir. Fakat yine de bazı temel imlâ yanlışlarında küçük düzeltmeler yapılmıştır. Yorumlar, <http://www.dizisi.info.tr/seksenler/yorumlari/>, sayfasından alınmıştır.

OKAN VE HESNA 23 Eylül 2014 / 23:39

ŞAHİN.

Senarist beyler lütfen şu Şahin aptalını oyundan çıkarın, bütün diziyi bozuyor.

Onun yüzünden diziyi artık seyretmeyeceğiz.

Yorumcu Kimliği: d7a390d7

(<http://www.dizisi.info.tr/seksenler/yorumlari/>, 29.09.2017.

Diziyi nostaljik duyguların tatmin edilmesi bakımından izleyenler ise geçmişe yönelik özlemi ifade ederek bu hazzı aldıklarını, seyrederken eğlendiklerini ve aynı zamanda hüznlendiklerini kaydetmektedirler. Metni nostaljiyle çerçeveleyip kodlayanlarla aynı yönde bir kodaçımında bulunan izleyicilerin, egemen okuma biçimine maruz kaldıklarını söylemek mümkündür.

TRT Dizisi 5 Aralık 2016 / 17:21

Seksenler.

İzlediğinde insanı o döneme götüren ve nostaljik bir hava yaşatan, samimi ve sıcak ilişkileriyle hem eğlendirip hem duygulandıran başarılı bir Türk dizisi.

Bütün ekibin başarılarının devamını dilerim.

Yorumcu Kimliği: 352af735.

Seksenler'i metni kodlayanların anlamlandırdığı şekilde gerçekçi bulurken, nostaljik bir tatmini yaşadığı anlaşılan izleyiciler dizinin bazı sahnelerini de kendi ideolojik pozisyonuna göre müzakereci okuma biçimde yorumlamaktadır.

AŞK ADAMI, 19 Ocak 2017 / 06:04

Seksenler.

Güzel dizi ben o günleri çocuk-gençlik arası yaşadım. Hemen hemen yansıtmışlar. Bravo hepsini tebrik ederim. Bir eleştiri; kadınlar evde toplanıp Kur'an okurlardı tamam ama başlarını yarım yangalak(yamalak) böyle kapamazlardı, orası biraz tuhafıma gitti. Yani rahibe rolüne gir deseler balıklama atlarlar bu paraya ama iş Müslüman kadına gelince ne menem haltsa bizimkiler bir tuhaflaşır. Laiklik kişileri bağlamaz o devletin işi siz bakmayın evvelki hödü... e, onlar din düşmanlıklarını gösterebilmek için bu yolu buldular yoksa elin Fransızının laikliğinden bize ne! Her neyse bu konuda konferans versem at kafalı tipler gene anlamaz. Güzel dizi güzel!

Yorumcu Kimliği: e792e7.

Diziyi izleyenlerin genelde fazla derinlikli bir analiz yapmadığı çoğunlukla 'seviyoruz', 'çok seviyoruz' 'lütfen dizi bitmesin' şeklinde kısa ve tepkisel yorumlar yaptıkları görülürken senaryo hakkında önerilerde bulunanlar da dikkat çekmektedir. Bu okuma/alımlama biçiminde dizinin tamamen etkisinde kalarak adeta onu içselleştirdiği ve karakterlerin, izleyicinin zihin dünyasında tam manasıyla bir gerçekliğe dönüştükleri görülmektedir. Öte yandan aktif izleyici olarak dizi hakkındaki görüşlerini ifade ederek, senaryo metni üzerinde dönüştürebilme etkisinin olabileceğini de varsaymaktadırlar.

MUSTAFA 26 Haziran 2015 / 19: 09

ERGUN VE NAZLI.

Senarist-yönetmenim biz bu diziyi ailecek izliyoruz. Benim en sevdiğim dizi, hiç kaçırmadım. En sevdiğim karakter Ergun. Lütfen Ergun o kadar acı çekmişken dayak yemişken o hak etti Nazlı'yı. Lütfen Nazlı ile Ergun tekrar barışsın yoksa zaten yeni Niyazi'yi kimse sevmiyor. İzlenmeler azalır. Ergun hak etti lütfen o evlensin.

Yorumcu Kimliği: d62b14d6.

Dizinin oyuncu kadrosunu dünyaca ünlü futbol takımlarıyla karşılaştırıp, çok beğendiklerini vurgulayanlar da bulunmaktadır. Bu okuma biçiminin izleyicinin karakterlerle özdeşlik kurarak takdir etmesi, egemen kodlama çerçevesinin istenilen düzeyde gerçekleştiğinin işareti olarak değerlendirilmek mümkündür.

kayserili 1 Şubat 2017 / 11:04

Barc(s)elona gibi oyuncu kadro(su) var.

Yorumcu Kimliği: 9ef1229e.

Diziye fanatik düzeyde bağlı olanlar yayından kaldırılması halinde televizyon bile izlemeyeceklerini belirtmektedirler. Başka diziler izlemediklerini ifaden bu seyirciler genellikle 'fanatik' hayranlar olarak değerlendirilmektedir. Diğer yandan dizide eksik gördükleri ve olması gereken ayrıntıları da isteyenler bulunmaktadır.

İzleyici 7 Şubat 2017 / 22:34

Güzel dizi.

Tek izlediğim dizi inanın, dizi final olursa televizyon izlemeyeceğim.

Yorumcu Kimliği: f7a4baf7.

Erfa 5 Aralık 2016 / 11:42

Terzi.

Bu dizide bir eksiklik olarak esnaflardan terzinin olmaması bence büyük eksikliklerdir.

Yorumcu Kimliği: 1bdd831.

Teyyar 13 Ağustos 2016 / 18:15

Seksenler.

En sevdiğim 2 diziden biri.

Yorumcu Kimliği: e2c5b4e2.
Teyyar 13 Ağustos 2016 / 18:14
Seksenler.
Harika bir dizi bence Şahin dizinin tuzu biberi.
Yorumcu Kimliği: e2c5b4e2.

Diziye fanatik düzeyde bağlı olanlar kendilerini senaryonun bir parçası olarak görmekteler. Dizinin daha sonra hangi yapımlarla hayata geçirilmesi gerektiğini belirten ve dileyenler aynı zamanda oyuncu olarak da dizide yer almak istemektedirler.

Sema 8 Haziran 2016 / 16:30
Seksenleri çok beğenerek izliyorum, bence sinema filmi de yapılmalı, hastasıyım. Her gün öğlenleri tekrarını izliyorum, bıkmıyorum, kendimi buluyorum bu dizide. Gel diziye gir deseler koşarak gideceğim, ben Köln'den.
Yorumcu Kimliği: ba070ba.
Birsen 14 Haziran 2015 / 12:34
Çakma Niyazi.
Olmaz. Bu olamaz. Senaristler bunu yapamazsınız. Seksenler'de herkes bizim ailemizin bir üyesi gibi oldu. Şimdi ailemizin biricik Nazlı'sını o çakma karakterle evlendiremezsiniz. Zaten Niyazi karakterini bitirdiniz. Şimdi dizinin en güçlü karakteri Ergun'u bitiriyorsunuz. Lütfen, yazın şapkanızı önünüze alıp düşünün ve senaryoyu ve o çakma karakteri değiştirin.
Yorumcu Kimliği: 91ae691.

Diziyi seven ancak eleştirel bir gözle takip eden izleyiciler, dizinin 'peri masalı' anlatısını bozan karakterleri eleştirmekte, entrikadan hoşlanmadıklarını ifade etmektedirler. Karakterlerin içinde buldukları zor duruma üzülen izleyiciler senaryoda böylesi üzüntücü verici konuların işlenmemesini istemektedirler. Öte yandan bazı seyirciler dizinin 'gerçeklik' olgusundan uzaklaşmasını da eleştirmektedir. Yapımdaki her şeyin gerçeğe uygun olması gerektiğini hatırlatmaktadırlar.

Eralp 4 Mayıs 2016 / 18:04
Hayati.
Bu Hayati eskiden çok masum bir hasta bakıcı idi ne zaman insanların işlerini baltalayan bir Hayati oldu? 191. bölüm çok sinir bozucuydu. Pastacı Sami abinin sıkıntısı ve çaresizliği beni çok üzdü. Bir daha Hayati böyle işler yapmasın!
Yorumcu Kimliği: 2dfc142d.

Nur 3 Mayıs 2016 / 12:18
Biraz dikkat.
Hastanedeki doktor her branşa bakıyor, bu nasıl oluyor. Ameliyata giriyor, çocuk doktoru o, psikiyatrist o, jinekolog o.
Yorumcu Kimliği: 6b69166.
Hasret 23 Nisan 2016 / 23:48

Seksenler.

Ergun yılmasın lütfen, Niyazi ancak dükkânı alır. Zaten bir türlü diziden yok olamadı.

Yorumcu Kimliği: 4ff52e4f.

Ayla 17 Nisan 2016 / 11:09

seksenler

Çok reklam var. Seksenler dizisi konusu değişti. Niyazi'yi oynayan kişi değişmiş. Eski oynayan daha iyi oynuyordu. Nazlı'nın abisi Ergun'u arkadaş olarak seviyordu. 46'yı oynayan kişi Ergun'u, Nazlı'yı gelecekte boşanacak dedi. Olmasın. Dizi için ömür boyu mutlu olsun.

Yorumcu Kimliği: 2a2cec2a.

Aşkkkkkk 2 Nisan 2016 / 23:08

Yorum.

Nazlı ve Niyazi evlensin, Niyazi rüyada kalsın. Lütfen dizi böyle bitsin.

Yorumcu Kimliği: c1afcf.

nes119 20 Şubat 2016 / 22:42

Hata.

Merhaba, dizinizi zevkle izliyorum. Fakat az önce dikkatimi çeken bir ayrıntı için yazmak istedim. Ergun karakteri dünya nüfusu için 6 milyar diye bahsetti ki o yıllarda nüfus ancak beş milyar civarı idi diye tahmin ediyorum. İyi çalışmalar.

Yorumcu Kimliği: 78b32c78.

Dizinin tasarladığı ve inşa ettiği nostalji duygusunu yaşadığına ilişkin yorumlar yapan izleyiciler, yapımın yayından kaldırılması korkusu içinde olduklarını söylemektedirler. Çocukluk anılarını bu diziyi yaşadığını ifade edenler yapımcılardan döneme özgü başka kayıtların da dizide yer almasının nostaljiye yolculuklarında daha tatmin edici olacağını belirtmektedirler. Bu yorumlara bakarak metnin kodladığı anlamla alımlanın tam bir uyum içinde olduğu sonucuna varmak mümkündür.

80'lerin delikanlısı 7 Ekim 2014 / 01:01

Anılarımla başbaşayım.

Bu diziyi izleyince 15-17 yaşına her salı (seksenlere) gidip çarşamba geri 2014'e geliyorum. Hele müziği ve muhtarın karakterine bayılıyorum. Hiç bir bölümünü kaçırmadım. Dizi sona erse bile tekrarını bıkmadan izleyeceğim. O da benim için güzel anılar olarak kalacak. Tıpkı seksenli yaşlarım gibi. Senaristten ricam Ayten Alpman'ın müziklerine daha çok yer verirse çok sevinirim. Saygılarımla emeğinize sağlık.

Yorumcu Kimliği: a46cfda4.

Harun 29 Kasım 2015 / 19:18

Seksenler.

Seksenler candır gerisi heyecandır. Sakın benim dizimi bitirmeyin, bütün çocukluğumun anıları orada benim.

Yorumcu Kimliği: cfc61.

Sibel 11 Nisan 2015 / 04:43

Seksenler.

İzlerken çocukluğuma gidiyorum, o kadar mutlu oluyorum ki. Ama keşke hiç bitmeden 2012'li yıllar da yayına girse.

Yorumcu Kimliği: 2affdb2a.

Kalbimm 13 Ekim 2015 / 17:45

Seksenler lütfen devam etsin, Seksenler benim kalbimin anahtarı, Seksenler lütfen devam etsin.

Yorumcu Kimliği: 4dec244d.

Diziyi nostalji kodlamasıyla alımlamayan öte yandan kendilerine göre yarattığı sıcak iklimi değerli bulan izleyiciler duygularını ifade ederken samimi itiraflarda bulunmaktadır. Yaptıkları yorumlarda dizinin bitirilmemesi gerektiğini çünkü adeta diziyi birlikte hayata tuttuklarını kaydetmektedirler. Dünyanın en güzel filmi olduğunu söyleyen izleyiciler dizideki karakterlerden bazılarının oyunun içinde kalmasını ve 'ölmemesini' istemektedirler. Örneğin dizinin gösterimde bulunduğu sürede gerçekten hayatını kaybeden oyuncuların Atilla Arcan (Bakkal Mehmet) hakkında herhangi bir üzüntüsünü belirtmeyen izlerkitle (en azından buradaki yorumlarda) kurgusal bir karakter olan *46'lık Basri'nin* rol gereği hayatını kaybetmesinin kendilerine çok acı vereceğini ölmesi halinde ise dizinin bozulacağını iddia etmektedirler:

Canlarimm

13 Ekim 2015 / 17:44

Seksenler lütfen devam etsin, size yalvarıyorum. Seksenler benim kal.

Yorumcu Kimliği: 4dec244d.

Seksenlerimmmmmmm 3 Eylül 2015 / 19:46

Hayatımın tek anlamları.

Seksenler lütfen devam etsin. Size yalvarıyorum, ben Seksenler'i izleyince kendimi mutlu, huzurlu hissediyorum. Size yalvarıyorum, Seksenler benim hayatımın anlamı, canımın içi. Onlar olmazsa ben yaşayamam. Size yalvarıyorum seksenler devam etsin.

Yorumcu Kimliği: b86c33b8.

Seksenler Imam 18 Ağustos 2015 / 18:19

Canlarım.

Seksenleri çok seviyorum. Lütfen hep devam etsin.

Yorumcu Kimliği: 19f97c19.

Safa İzmir 29 Ocak 2015 / 16:25

Mükemmel.

Dünyanın en güzel filmi. Samimi söylüyorum tüm sülalemiz boyunca izliyoruz.

Mükemmel bir film, bayılıyorum.

Yorumcu Kimliği: 81db8c81.

Panorama 23 Ocak 2015 / 00:07

Selam.

Sakin Basri abi ölmesin, yazık olur. 80'lere hava katıyordu. Madem aile dizisi Trt 1'ciler sakın öldürmeyin, diziyi bozmayın.

Yorumcu Kimliği: 8036c480.

Erzurum 5 Mayıs 2014 / 14:03

Seksenler.

Çok güzel dizi. İzlerken gülmenin ne kadar güzel bir duygu olduğunu bir kez daha anlıyoruz :) Bekçi Bekir ve Komiser diyologları süperrr :) Dizi için emeği geçen herkese sonsuz teşekkürler.

Yorumcu Kimliği: a568fea5.

Diziyi beğenmeyen ve başka dizilerle karşılaştıran izleyiciler de kendi sevdikleriyle Seksenler'i 'yarıştırmaktadır'. Örneğin başka bir kanalda aynı saate yayımlanan 'Küçük Ağa' isimli dizinin daha iyi olduğunu ifade etmektedir. Bu noktada Ien Ang'ın *Dallas*'tan nefret etmelerine rağmen diziyi izleyenlerin de bulunduğunu söylemesine dikkat çekmek gerekmektedir. Dallas hakkında izleyiciler; aptal bir dizi, en büyük saçmalık, bombok (dreadful), baş ağrıtıcı, gülünç, palavra, göz boyayıcı gibi yorumlarda bulunduğunu vurgulamaktadır (Ang, 1985: 98). Benzer bir yorum aşağıdaki Seksenler dizisi izleyicisinden gelmektedir:

Mööö 14 Aralık 2014 / 17:52

İğrenç.

"küçük ağa" varken size yer kalmaz.

Yorumcu Kimliği: 6063c60.

Metni muhalif biçimde Hall (1973) ve Fuch'un (2012) ifade ettiği şekliyle eleştirel okumaya örnek olarak Sol gazetesinde kaleme alınan bir yazı örnek verilebilir. Yazı belli bir ideolojiyi kendine rehber eden bir yayın organının editörü tarafından kaleme alınmıştır. Bu yüzden sosyal medyadaki izleyici yorumlarından ayrı tutulması gerekmektedir. Bun rağmen aynı dizi hakkında farklı bir alımlama ve yorumlama gerçekleştirdiği için buraya alma gereği duyulmuştur. Yazı, bir medya metnini alımlamada ideolojik pozisyonun ve dünya görüşünün önemli farklılıklar oluşturacak nitelikte olduğunu göstermek açısından önemli veri olarak görülebilir:

"Ah şu komünistler olmasaydı, ne güzel olurdu 80'ler...TRT'de yayımlanmaya başlayan 'Seksenler' dizisi, 'sıradan insanların' hikayesini anlatma iddiasında. Siyasal olaylara, gelen eleştiriler üzerine önümüzdeki bölümden itibaren daha çok yer verecek olan dizide "sıradan" halkın komünistlere dönük öfkesi dikkat çekiyor. Senaryosu Birol Güven ve Murat Aras tarafından yazılan 'Seksenler' dizisi yayımlanan ilk üç bölümünde sıradan insanın apolitizmini yüceltirken, komünistleri ise halkın benimseyip sevemediği karakterler olarak resmediyor. Komünistliğin, komünist olanın bile başına bela olduğunu ima eden dizi, 1980'ler ortamının insanları nasıl etkilediğini anlatma iddiasıyla çekiliyor. Birol Güven, 'Eylem var diye kepenkler kapatılınca pastanecimiz poğaça satamaz. İşte biz o pastanecinin dizisiyiz' diyor. Senaryosu bir pastanecinin anılarından yola çıkılarak yazıldığı izlenimi veren dizi, "siyasi içerik olmalı mı olmamalı mı" anketinin ardından, siyasi dozun arttırılması ile yoluna devam edecek. Ancak, dizinin başından bu yana apolitizm vurgusunun arkasına sığınarak yaptığı anti-komünizm gözlerden kaçmıyor. Niye Moskova'da yaşamadığı sorulan komünist

kıza, sıradan halkımız, ‘Sen o duvarlara yazı yazan komünistlerden değil misin?’ diyor. Kapitalizmin mutlaka öleceğini söyleyen kızımız, ‘Biz evde pek bu konuları konuşmuyoruz’ diye uyarıyor. ‘Komünist işte, kim bilir ne yaptı?’, ‘Biz normal insanlarız öyle polisten bekçiden kaçmayız yani’ cümlelerinin ortaya koyduğu, komünistlerin mutlaka konuşulmaması gereken konuları konuştuğu, bir şekilde bir takım haltlar karıştırdıkları, normal insanlardan farklı olarak sürekli polisten bekçiden kaçtıkları. Aslında dizinin sıradan olana karşıt olarak ortaya sunduğu örgütlü kimlik oluyor. Halkın örgütlülüğünden, komünistlerden ne kadar uzak olduğunu gösteren olayların bolca yer aldığı diziden bir örnek daha:

Solcu: Memlekette neden kağıt sıkıntısı var, çünkü emperyalistler milli bir sermayemiz olmasını istemiyor o yüzden var..

Çıracı: ‘Emperyalist ne demek Nevzat abi?’

Solcu: ‘Emperyalist demek bütün dünyayı elinde tutmak isteyen sömürgeci üç beş tane ülke demek’...Seksenleri anlatacağım derken, 1980’in ürettiği ideolojinin üreticisi haline dönüşmüş olan dizinin senaryosunda bir çeşit ucubeye dönüştürülen solcuların gelecek bölümlerde ‘sıradan halkımız’ tarafından ne şekillerde kınanacakları merakla bekleniyor. Bir röportajında, insanların bugüne kadar büyük 12 Eylül hikâyeleri dinlediğini ve çoğunun da siyasi kimliği olduğunu söyleyen Birol Güven, ‘Bizimkiler öyle değil. Türkiye’de o zaman bu taraklarda bezi olmayan milyonlarca insan vardı. Onların hayatında nelerin olduğunu anlatıyoruz’ demiş. Görünen o ki Seksenler dizisi ile açıkça anti-komünizm yapan Güven, bunu halka mal ederek sıradanlığın övgüsünü yaptığını perdelemeye çalışıyor’ (soL – Haber Merkezi)

Bulgular ve Değerlendirme

Seksenler’in bir televizyon metni olarak vaat ettiği nostalji kodlamalı mesajı hedef kitesine ulaştırdığı izleyici yorumlarında anlaşılmaktadır. İzlerkitlenin önemli bir kesimi diziyi izleme nedenleri arasında bulunan ‘nostaljik’ tatmini gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır. Hatta birçok yorumda izleyici, dizinin onları 1980’li yıllara götürdüğünü söylemektedirler. Bu bağlamda metnin başlıca izlenme nedeninin nostaljik tatmin elde etme olduğu ve böylece izleyicilerin egemen kodlamayla koşut alımlama süreci içine girdikleri kabul edilmelidir.

Yorumlarda dizinin çoklu okumaya açık bir öz içerdiği görülmektedir. Özellikle ideolojik okumaya yatkın ve açık bir metindir. Sosyal medya dışı yorumlarda belli bir siyasi bakış açısı olan profesyonel medya çalışanları tarafından alımlama şekli bu hipotezi doğrulamaktadır. Sol Gazetesi, Marksist bir geleneğe sahip çevrelerinin yayımlandığı bir medya aracı olması nedeniyle *Seksenler*’in TRT 1 üzerinden anti-komünist propaganda yaptığını iddia etmektedir. Söz konusu kesimin metni alımlarken iletilerin kod açımı sırasında farklı katmanları okudukları anlaşılmaktadır.

Seksenler’de de diğer televizyon dizilerindeki olduğu gibi ekseriyetle ana tema romantizmdir. İzleyicilerin çoğunluğunun diziyi bu yüzden takip ettiği anlaşılmaktadır. Metni kodlayanların *reflektif nostalji* yaratmadaki başarılı olup olmadığı izleyici yorumlarından anlaşılamamaktadır. İzleyicilerin çoğunluğu dönemin sosyal ve siyasal

ağırlığını çocukluk dönemlerinde geçirmiş olabileceklerinden, siyasal nostaljiye yönelik herhangi bir alımlama süreci içine girmedikleri görülmektedir. Örneğin dizide zaman zaman vurgulanan sağ-sol çatışması hakkında herhangi bir yorumda bulunmamaktadırlar. Oysa dizinin çoğu sahnesinde bu durum çağrıştıracak duvar yazıları ve diğer görseller yer almaktadır.

Seksenler tür olarak Amerikan televizyonlarında başat eğlence dizileri biçimindeki tarzı taklit eden bir sitcomdur. Gülme efektinin yoğun olarak kullanıldığı, biçimsel ve sahne düzeni açısından belirli mekânlarda ve sınırlı sayıda insanlar arasında geçen ilişkileri anlatması bakımından mahalle ya da eviçi bir yapıdır. İnsanların kendilerini en güvenli hissettiği yerler temel mekan seçilerek izlerkitleye güven duygusu içinde olduğu hazzını yaratmayı hedeflemiştir.

Diziyi izleyen, hayran ve hatta fanatik düzeyde sevenlerin birinci planda karakterler üzerinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Dizide özellikle yöresel etnik kimlik özellikle karakterlerin beğeni topladığı görülmektedir. Ayrıca, dizinin özellikle aşk teması üzerinden yürütmesinde izlerkitlenin fazlaca özdeşlik kurmasına imkan sağladığı anlaşılmaktadır. Bu bakımdan Seksenler için 1980'li yıllardaki insanların mahalle aşklarını konu alan ve izlerkitle tarafından bir mahalle nostaljisi kodaçımına uğradığı ifade edilebilir.

Seksenler dizisinin oyuncu karakterleri toplumdaki stereotipleştirmeye katkı sunmaktadır. Basmakalıp (stereotype) yargılar özellikle rollere ya da insanları kendilerini içinde buldukları durumlara, toplumdaki yerlerine ve bazı kurum ya da kuruluşlardaki statülerine, rütbelerine ilişkin beklediği davranış türlerine uygulandığı zaman zararlı olabilir. Senaryo yazarları basmakalıp yargıları kullanır, çünkü bunlar karakterleri tanımlamaya ve güdüleri açıklamayı görece kolaylaştırır. Fakat basmakalıp yargılar aynı zamanda okuyuculara ve film ya da televizyon programı izleyicilerine belli türden insanların çarpıtılmış imgelerini verir. Basmakalıp yargılar komedyenlerce kullanılır ve genellikle çeşitli ırksal ve etnik gruplar hakkında yapılan, her zaman aşağılayıcı olan şakalarla güçlendirilir ve yaygınlaştırılır. Etnik şakalar dünyanın her yerinde yapılır ve bazı gruplar tarafından öteki gruplara saldırmak için kullanılır. Bazı gruplar, kendilerini basmakalıp yargılardan muaf tutmanın ya da şakaların kendilerini incitecek gücü olmadığını göstermenin bir aracı olarak kendi kendileri hakkında böyle şakalar yaparlar (Berger, 2014:166).

Dizide Türkiye'ye özgü olduğu sanılan ve fakat dünya genelinde de çok yaygın bir edim olarak göze çarpan kültürel-yöresel kimliklerin stereotipleştirmesi geleneksel yargıların beslenmesine ve devam etmesine neden olmaktadır. Dizideki karakterlerin meslek tercihleri de toplumsal ve etnik-yöresel kimliklerine göre sınıflandırılmaktadır. Karadenizliler polis-komiser, Erzurumlular (dadaş)-bekçi, Balkan göçmenleri (muhacir) pasta-börek vb. Stereotipleştirme komedinin en yaygın şekli olan dili aslına uygun olmayıp kaba-saba konuşarak eğlendirme yoluna gidilmesidir. *Seksenler'* de yaygın güldürü ögesinin bu olduğu gözlenmiştir. İzleyici yorumlarında Almancı Şahin'in, Komiser Rıza'nın, Bekçi Bekir'in ve Pastacı Sami'nin Türkçeyi bozuk kullanmaları güldürü konusudur. İzlerkitle bu kişileri anlatının tuzu biberi olarak görmekte ve karakterleri canlandıran oyuncuların diziden asla çıkarılmamasını istemektedirler.

Öte yandan dizinin hedeflediği nostalji yaşatma duygusunun izlerkitlenin tamamına egemen olmadığı anlaşılmaktadır. Yorum yapan izleyiciler çoğunlukla genel geçer temalar olan eğlence, gülme, hüznlenme veya aşk temalarına vurgu yapmaktadırlar. Bu bakımdan *Seksenler*'in nostaljiden ziyade günümüze uygun ilişkiler merkezinde olarak alımlandığı ileri sürülebilir.

Seksenler dizisi, 1930'ların 'halkçılık' ideolojisi olarak belirlenen 'sınıfsız, imtiyazsız, kaynaşmış bir kütle' tanımlamasına uygun bir yapım olarak değerlendirmek de mümkündür. Sonuç olarak dizi 'milli birlik ve beraberlik' söylemi çerçevesinde oluşturulan homojenleştirmenin devamının sağlanması, post-modern gelişmelerle birlikte dağılan ve bozulan sosyal ilişkilerin yeniden tesis edilmesine ya da en azından nostaljik bir gönderme yaparak medya yoluyla iç tutunum sağlamaya yönelik bir yapımdır. *Seksenler* güçlü aile mitini, güçlü mahalle miti ve güçlü milletle birleştirme gayreti içinde olan bir yapım olarak tıpkı Dallas'ın 1980'lerde yaptığına benzer bir işlev görmektedir (McDonnell, 1990: 3).

Sonuç

Kültürel Çalışmalar, yeni medyanın toplumların hayatına girmesiyle birlikte daha da önem kazanan bir çalışma alanı olmuştur. Özellik sosyal medyadaki paylaşım türleri ve şekilleri, bireylerin kendi ürettikleri görseller ve bunların tüketim biçimlerinin bir alımlama sürecinin bütünleşik parçaları olduğu görülmektedir. Televizyonun geleneksel ve temel bir eğlence kaynağı olarak ev içi kullanımda yerini koruyor olması aynı zamanda yeni medyada ve sosyal medya üzerinden izlerkitlenin yapımlara ilişkin yaptığı yorumlar ve değerlendirmelerle daha da etkili hale geldiği ileri sürülebilir. Televizyon dolaylı olarak yeni medyadaki yerini sağlamlaştırmaktadır. Yeni medyadaki sosyal paylaşım sitelerinin paydaşları, kullanıcıları ya da tüketicileri, medya ürünlerini alımlamada benzer özellikler göstermesine karşın, çok farklı okuma biçimleriyle duygu ve düşüncelerini ifade etmektedirler. Bu çalışmada yeni medya ve/veya sosyal medya kullanıcılarının kimliklerinin açık edilmediği durumlarda daha rahat yorum yapma, görüşlerini daha da özgürce ifade etme olanağına kavuştuğu tespit edilmiştir. Yeni ve/veya sosyal medya tüm kimlikleri, kültürleri, etnik yapıları ve statüleri eşitlemesi bakımından kullanıcılar, televizyon yöneticilerine, yapımcılara, oyunculara doğrudan etki edebildiklerini düşündükleri iletiler göndermektedirler. Bu da tek yönlü iletişim yönünü, iki yönlü hale getirmektedir. Yorumlar her ne kadar söz konusu yeni medyadaki web sayfası editörünün '*eşiğinden*' geçerek yayımlansa da kullanıcılar görüşlerini yazmak ve bildirmekte ısrarcı olmaktadır. Sayfa editörlerinin ise yorumlara zaman zaman yanıt verdikleri de edinilen bilgiler arasındadır. Yeni medya ve sosyal medya araştırmaları etnografik iletişim araştırmalarında yeni olanaklar sunmaktadır. Özellikle Kültürel Çalışmalar alanındaki araştırmaların geleceğinin bu yereye olduğunu, katılımlı ve katılımsız gözlem tekniklerinin içeriklere uygulanabileceğini ifade etmek gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Alyanak, Z.B.(2014).Etnografi ve Çevrimiçi Etnografi. *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma ve Yöntem Teknikleri*. (der.)Mutlu Binark. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 117-163.
- Althusser, L.(2000). İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları.(Çev. Yusuf Alp-Mahmut Özışık). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Aksoy, A.& K. Robins.(2003). The Enlargement Of Meaning Social Demand in a Transnational Context. *The International Journal for Communication Studies*. London Oaks & New Delhi, Vol 65(4-5): 365-388, www.sagepublic.com web adresinden 01.12.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Ang, I.(1985).*Watching Dallas: Soap Opera and the Melodramatic İmagination*.(translated by Della Couling). London and New York: Routledge.
- Berger, A.A.(2014).*Kültür Eleştirisi: Kültürel Kavramalara Giriş*. (Çev. Özgür Emir). İstanbul: Pinhan.
- Binark, M.(2007).Yeni Medya Çalışmalarında Yeni Sorular ve Yöntem Sorunu. *Yeni Medya Çalışmaları*.(der.)Mutlu Binark. Ankara: Dipnot, 21-45.
- Bloom, P.(2012).*Hazzın Bilimi: Sevdiğimiz Şeyleri Neden Severiz?* (Çev.Ahmet Birsen). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Boym, S.(2007).*Nostalgia and Its Discontents*. http://www.iasc-culture.org/eNews/2007_10/9.2CBoym.pdf, web adresinden 01.12.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Chandler, D.(2000).An Introduction to Genre Theory.http://visual-memory.co.uk/daniel/Documents/intgenre/chandler_genre_theory.pdf, sitesinden, 02.02.2017 tarihine edinilmiştir.
- Deloitte TMT İletişim (2014, Ağustos). Dünyanın En Renkli Ekranı Türkiye’de Dizi Sektörü: Yaklaşımlar, Tanımlar ve Açıklamalar. Tekin Özertem,<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/...media.../tr-media-tv-report.pdf>, web adresinden 12.12.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Hall, S.(1973). *Encoding and Decoding in the Television Discourse*, <http://epapers.bham.ac.uk/2962/1/Hall%2C%201973%2C%20Encoding%20and%20Decoding%20in%20the%20Television%20Discourse.pdf>, web adresinden 01.12.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Herbig, A.ve Andrew F.H.(2016). *Polymediated Narrative: The Case of the Supernatural Episode “Fan Fiction”*. <http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/4397>, web adresinden 11.12.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Huyssen, A.(Spring 2006). Nostalgia for Ruins, *Grey Room*, 23: 6-21 <http://www.jstor.org/stable/20442718>, web adresinden 14.12.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Fuchs, C.(2010). Alternative Media as Critical Media. *European Journal of Social Theory*.13(2): 173-192, fuchs.uti.at/wp-content/uploads/altmedia.pdf, web sayfasından 30.11.2017. tarihinde edinilmiştir.
- Kellner, D.(2015).*Cultural Studies, Multiculturalism, And Media Culture*. <https://pages.gseis.ucla.edu/faculty/kellner/papers/SAGEcs.htm>, web adresinden 10.12.2015 tarihinde edinilmiştir.
- Kümbetoğlu, B.(2012). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Livingstone, S.(2008). *Audiences and Interpretations*, http://www.compos.org.br/files/01_livingstone.pdf, . LSE Research Online:e-Compos, 10.pp.1-22, web adresinden 02.10.2017 tarihinde edinilmiştir.
- McDonnell, J.(1990). Soap Opera Part of National or International Media Culture? *Communication Research Trends*. Vol (10), No.2-3, csc.scu.edu/trends/v10/V10_2.pd, web adresinden 11.12.2017 tarihinde edinilmiştir.
- McQuail, D.& Windahl, S.(2010). İletişim Modelleri: Kitle İletişim Çalışmalarında.(Çev. Konca Yumlu). İstanbul/Ankara: İmge Kitabevi.
- Mellencamp, P.(1998). Durum Komedi, Feminizm ve Freud: Gracie ve Lucy’nin İncelemeleri. *Eğlence İncelemeleri: Kitle Kültürüne Eleştirel Yaklaşımlar* (Haz.Tania Modleski). Çev.Nurdan Gürbilek. İstanbul: Metis, 113-131.
- Modleski, T.(1995). “Sunuş”. *Eğlence İncelemeleri: Kitle Kültürüne Eleştirel Yaklaşımlar* (Hazır. Tania Modleski). Çev.Nurdan Gürbilek. İstanbul: Metis, 7-20,

- Modleski, T.(1979). *The Search for Tomorrow in Today's Soap Operas Notes on a Feminine Narrative For*, <https://www.mheducation.co.uk/openup/chapters/9780335225453.pdf>, web adresinden 09.12.2017 tarihinde edinilmiştir, pp.31-40.
- Morley, D.(2006). *Unanswered Questions in Audience Research*. [www.compos.com.br/e-compos, http://ltcead.nutes.ufrj.br/constructore/objetos/Unanswered%20Questions%20in%20Audience%20Research.pdf](http://ltcead.nutes.ufrj.br/constructore/objetos/Unanswered%20Questions%20in%20Audience%20Research.pdf), web adresinden 30.11.2017 tarihinde edinilmiştir.
- “Öyle Bir Geçer Zaman ki”.(07 Aralık 2010). (<http://www.haberturk.com/medya/haber/578723-ulkuculer-dizi-setini-basti>, web adresinden 28.12.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Özyürek, E.(2011).*Modernlik Nostaljisi: Kemalizm, Laiklik ve Gündelik Hayatta Siyaset*. Çev.Ferit Burak Aydar. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Postman, N.(2000) *Televizyon Öldüren Eğlence: Gösteri Çağında Kamusal Söylem*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- “Seksenler final mi yapıyor? Üzen açıklama”. (06 Nisan 2017). <http://www.hurriyet.com.tr/seksenler-dizisi-final-yapiyor-40418672>, web adresinden, 12.12.2017 tarihinde edinilmiştir.
- “Seksenler Oyuncuları”. <http://www.dizisi.info.tr/seksenler/oyunculari/>, web adresinden 18.12.2017.
- Süar, S.(2016). Alımlama Kuramı Ekseninde Muhteşem Yüzyıl Dizisinin Yunan Halkı Üzerindeki Etkileri, <http://www.azizmsanat.org/2016/06/09/alimlama-kurami-ekseninde-muhtesem-yuzyil-dizinin-yunan-halki-uzerindeki-etkileri-selin-suar/>, web adresinden 29.12.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Sol Haber Merkezi.(12 Şubat 2012). <http://haber.sol.org.tr/medya/ah-su-komunistler-olmasaydi-ne-guzel-olurdu-80ler-haberi-51507>, web adresinden 14.12.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Storey, J.(2009). *Cultural Theory and Popular Culture An Introduction*. London-New York: Pearson-Longman
- Şeker, T., Şimşek, F.(2012). Kodlama-Kodaçımı Bağlamında Muhteşem Yüzyıl Dizisinin Lise Öğrencileri Üzerindeki Etkilerine Yönelik Alımlama Analizi, *Selçuk İletişim*, 7(2):111-120, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/177785>, web adresinden 29.12.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Turner, G.(2001). Television and Cultural Studies: Unfinished Business. *International Journal Cultural Studies*. London, Thousand Oaks, CA and New Delhi, Sage Publicitaion, 4(4): 371-384.
- Yaylagül, L.(2006). *Kitle İletişim Kuramları: Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yücel, A.(2014). Muhteşem Yüzyıl Dizisinin Alımlama Analizi: Kadın ve Erkek İmajı Üzerine Farklı Okumalar. <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/muhtesemyuzyil.pdf>, web adresinden 29.12.2017 tarihinde edinilmiştir.